

KIVONAT

Boldizsár Viktor
Mezőgazdasági felsőoktatási szakképzés

Keszthely
2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Georgikon Campus
Mezőgazdasági Felsőoktatási Szakképzés

KIVONAT

Belső konzulens:	Dr. Polgár J. Péter egyetemi docens
Készítette:	Boldizsár Viktor GNV6QO tagozat: nappali
Intézet/Tanszék:	Georgikon Campus

Készthely
2023

KIVONAT

Dolgozatom témaválasztásakor sokat jelentett, hogy magam is hobbi szinten juhtenyésztéssel foglalkozom, így fontosnak tartottam azt, hogy alaposabban megismerjem ezen témakör tényezőit és piaci helyzetét. Ezzel egy hiteles forrásokból származó részletes, átfogó képet alkothassak a választott témában.

Először is fontosnak tartom, hogy beszéljünk a juhtenyésztés történetéről, hogy mikortól beszélünk juhtenyésztésről, hogy az honnan is indult el. Legelőször 10-11 ezer évvel ezelőtt Mezopotámiában háziasították a juhott. Ekkor jelent meg először az állattenyésztés, mint megélhetési forma a vadászat és halászat mellett. Ugyanis háziasítás során felismerték, hogy az állattenyésztéssel könnyebb módon tölthetik fel húsraktáraikat és használhatják fel az egyéb melléktermékeket, mint például a tejet vagy a gyapjút.

A mára kialakult juhtenyésztést elemezve világviszonylatban elmondható, hogy az állomány nagysága 1960 és 1990 között emelkedett, azonban ezt követően 2003-ig csökkent, majd ismét egy kisebb növekedés volt asszociálható, de ezen kismértékű növekedés után újra visszaesett a világ juhállományának nagysága. Ezen elemzésből kiindulva tehát igen sok tényező befolyásolhatja a juhtenyésztést. Hazánkra szűkítve a kört, 2000 és 2022 között megállapítható, hogy a vizsgált időszakban 2004-ben volt a legmagasabb a juhállomány száma. Ezt követően hazánkban is egy hatalmas visszaesés látható az állományban.

Fontosnak tartom, hogy kitérjünk a Magyarországon fennálló jogszabályi követelményekre, hiszen ez is meghatározó szereppel bír az állattartási szokások kialakításában, és annak alakulásában. Az állattartás során a Kölcsönös Megfeleltetés (KM) kritériumainak történő megfelelés az elsődleges. Ez magába foglalja a gazdálkodóra vonatkozó gazdálkodási követelményeket a Jogszabályba Foglalt Gazdálkodási Követelmények (JFGK) és a Helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot (HMKÁ) által. Abban az esetben, ha a követelményrendszernek való megfelelés nem valósul meg szankció kerül meghatározásra. Mindezek mellett többféle támogatással próbálják ösztönözni hazánkban a gazdálkodókat a juhtenyésztésre, ilyen például az Átmeneti Nemzeti Anyajuh Támogatás, a Termeléshez Köthető Anyajuhtartás Támogatás és a Történelmi Bázisjogosultság.

Miután kielemeztem a juhtenyésztés kialakulását és annak történelmi háttereit, a hazánkban bevezetett szabályokat és egyéb juttatási támogatásokat röviden szeretnék kitérni a juhok csoportosítási lehetőségeire. Ilyen a kor és ivar szerinti csoportosítás: kos, anyajuh, előhasi anyajuh, ürü, szopós bárány, választott bárány, toklyó, harmadfű, kétfogú, négyfogú, hatfogú.

Ezt követően pedig csoportosíthatjuk a juhokat hasznosításuk alapján. Így megkülönböztethetünk gyapjú, hús, tej és szopora, valamint ezek kombinációja szerinti hasznosítást, ami alapvetően a

termék előállításukat jellemzi. Ezen belül, pedig az előállított termékek közül megkülönböztetjük a tejet, a húst és a gyapjút.

A juhhúsnak különböző részei vannak, amely magába foglalja a fejet, nyakat, tarját, gerinc-karajt, lapockát, szegyet, bordákat/oldalast, dagadót, fartót, combot, valamint a lábszárat/csülköt. Az első osztályú pecsenyerészek közé tartozik a comb, a lapocka és a gerinc. Másodosztályú pecsenyerészek: oldalas, dagadó, farok és a nyak. Ezenkívül pedig belsőségek csoportját tudjuk megkülönböztetni: máj, vese, velő, nyelv, szív és a tüdő. A felsorolt részek közül ízlések szerint, minden rész értékes és hasznosítható. A húsoknak vannak különböző besorolási osztályuk, valamint magát a hústermelést is különböző tényezők határozzák meg, vagy befolyásolják, amelyre részletesebben ki is térek dolgozatomban.

Következő juhtermék a tej, amelynek régmúlta visszavezethető hagyománya alakult ki napjainkra. Magyarországon a legnagyobb tejtermelés 1970-re tehető, ezt követően stagnálás következett be. Ebbe a kategóriába soroljuk a juhtejből előállított sajtokat is, amelyek a következők lehetnek: gomolya, félkemény sajtok, gyúrt sajtok, juhtúró, kashkaval és a lágy sajtok.

Végül pedig a gyapjútermelést szeretném ismertetni. A juhtenyésztés során a küllemi bírálat egyik legfontosabb tényezője a gyapjú bírálata. A gyapjúhozamot a zsírban nyírt gyapjú tömegével, valamint a nyírótömeggel tudjuk kifejezni. A textilgyárak megkülönböztetnek színgyapjút, dög- és bőrgyapjút, ez utóbbin belül pedig fehér hulladékot, has- és lábgyapjút, takarmányost.

Mindezek ismertetése után részletesebben kitérek a juhok értékmérő tulajdonságaira, mint például termékenység, szaporaság, takarmányfelvevő képesség és a takarmányértékesítés, végül pedig vannak speciális értékmérő tulajdonságok. Ezek közé tartoznak a gyapjútermelés értékmérői, a bonitálás, amely kiváló mutató a gyapjútermelő képességre. Természetesen a hústermelésnek is vannak értékmérő tulajdonságai, amelyről szintén szót ejtek.

Ezzel el is érkeztünk dolgozatom egyik talán legnagyobb, leghosszabban elemezhető témájához, a juhok tenyésztéséhez, nemesítéséhez és fajtáihoz. A következő fajtákról egy átfogóbb képet kaphatnak majd az elolvasása után: cigája, cikta, francia fésűs merinók, aszkáni merinó, német húsmerinó, hosszúgyapjas angol hús- és crossbreed fajták, azon belül is a kent és a corriedale. Továbbá suffolk, texel, ile de france és német feketefejű húsjuh, romanov, finn landrace, booroola merinó, keletfríz, nagytestű lapály juh, lacaune, awassit, brit tejelő juh, karakül. Különböző szempontrendszer szerinti csoportosításban elemzem a fent felsorolt juhajtákat annak érdekében, hogy jól összehasonlíthatóak legyenek és lássuk a fő különbségeket és hasonlóságokat.

Nagyon fontos szempont, nem csak a juhok esetén, hanem a teljes állattartásban a takarmányozás kérdése, éppen ezért térek ki erre is a juhok szempontjából. A takarmányozást vizsgálhatjuk

egyaránt több szempontból, hiszen a juhok eltérő életszakaszaiban eltérő tápanyagszükségletet igényelnek.

Takarmányozáshoz hasonlóan egy nagyon fontos szempont, amiről külön könyvek és hosszas tanulmányok, kutatások, kimutatások vannak a betegségek, gyógymódok és megelőzések. Mivel nem kifejezetten erről a témáról írok egy rövidebb de tömör információban gazdag, hasznos összefoglalót szerkesztettem meg, vírusos és bakteriális betegségekre felosztva.

A juhtenyésztésben 3+1 különböző szaporítási lehetőséget különböztetünk meg. Az első három mind természetes úton történik, ilyen a legrégebbi mód a vadpároztatás, a hárembeli pároztatás, végül pedig a legmegfelelőbbnek a kézből pároztatás mondható. A negyedik módszer pedig a mesterséges megtermékenyítés, amely technológiát szintén kielemezem.

A már említett takarmányozással szoros összefüggésben lévő téma a bárányszállítás. Szintén egy igen speciális témakör, mert fajtánként más és más a juhok takarmányfelvételképessége is. Magát a szállítást több szempontból is csoportosíthatjuk, például: tejeshárányszállítás, expressz pecsenyeshárányszállítás és legelő pecsenyeshárányszállítás.

Dolgozatom legutolsó fejezetében kitérek a vágott hárányszállítására. A vágott hárányszállítás minősítése során négy kategóriai besorolást kell alkalmazni. Ezek a kategóriák a tejeshárányszállítás, szabvány pecsenyeshárányszállítás, expressz pecsenyeshárányszállítás, valamint a felnőtt vágójuh. Fontosnak tartom kiemelni, hogy a minősítés során csak nyilvántartásban lévő, az állatorvos által megvizsgált terméket szabad minősíteni.

Ezzel el is érkeztem a dolgozatom végéhez. Összeségében az egészről levonható, hogy a juhtenyésztés nagyon nehéz és szerteágazó részekre bontható, minden összefüggésben van mindennel. A tenyésztés alapja, a megfelelő fajta megválasztása és a fenntartható tartástechnológiában rejlik.